

„Amit egy állampolgár megtehet”

Bernard-Henri Lévy filozófus, showman

Köves Gábor 2019/14. (04. 04.)

<https://magyarnarancs.hu/kulpol/amit-egy-allampolgar-megtehet-118623>

A francia filozófus és befolyásos médiaszemélyiség gyakran hallatja a hangját világpolitikai kérdésekben, és ez a hang olykor az Élysée-palotáig is elér. Looking for Europe című one-man show-ját az európai parlamenti választások előttre időzítette – ezzel járja Európa nagyvárosait, április 10-én fellép Budapesten is.

Magyar Narancs: Nem lenne hatásosabb ezt a nagyon is politikus, a populizmust és az illiberalizmust ostorozó előadását a biztonságos színházterem helyett a Parlament lépcsőjén előadni?

Bernard-Henri Lévy: Nem rossz ötlet. Javasolnám, hogy csináljuk meg mindkettőt! Tartsuk meg először a meghirdetett előadást a színpadon, és ha működik a dolog, ha a jelenlévők azt javasolják, vonuljunk a Parlamenthez, rajtam ne múljon, én boldogan előadom ott is a mondandómat.

MN: Kampányidőszak van, közel vagyunk az európai parlamenti választásokhoz. Gondolom, követi az eseményeket...

BHL: Így van.

MN: Mit gondol arról, amit Emmanuel Macron mondott, miután a Fidesz tagságát felfüggesztették az Európai Néppártban? A francia elnök szerint ezzel az égvilágon semmi sem változott; a néppárti határozattal a törzsi logika győzött az elvek felett.

BHL: Azt gondolom, hogy ami történt, az nagyon kevés, távolról sem elég a Fidesz megfékezésére. Kaptak egy figyelmeztetést, ennyi. Ezzel szankcionálni azt, hogy a Fidesz elárulta az Európai Unió alapértékeit, hát, ez alig valami. Nem tudom, Macron mit mondott, de nekem ez a véleményem. Az igazi döntés az lett volna, ha kimondják: azzal a politikával, amit a Fidesz folytat, jelen pillanatban nem tartozik a mérsékelt európai jobboldalhoz. Magyarország szuverén ország, a Fidesz olyan politikát folytat, amelyet csak akar, a szavazók olyan pártra szavaznak, amilyenre csak akarnak, de a Néppártban jelenleg nincs helye a Fidesznek. Ez lett volna az igazi döntés. De ha már itt tartunk, bevallom, az azért meglepett, hogy néhány napja

Nicolas Sarkozy budapesti látogatása során milyen nagyra értékelte a Fideszt.

MN: Mi lepte meg ezen?

BHL: Hogy mennyire elnéző, baráti volt a Fidesz jelenlegi politikájával szemben.

MN: Sarkozyvel közeli barátságot ápol. Olyannyira közelit, hogy 2011-ben, az arab tavasz idején egyszerűen felhívta Líbiából, és meggyőzte az elnököt, fogadja a líbiai felkelők átmeneti kormányának a vezetőit. A történet ismert részletei szerint ezt Sarkozy és ön egymás között beszéltek le, a francia külügyminisztert, Alain Juppét is kihagyták belőle. Mintha átvette volna egy rövid időre a külügyminiszter szerepét.

BHL: Ha így is történt, ha át is vettem a szerepét, az nem tartott tovább két napnál. Utána visszanyerte a befolyását. Adódnak néha olyan körülmények, amikor az állampolgárnak fel kell szólalnia, cselekednie kell, mert az uralkodók ezt nem teszik meg. Akkor és ott, Líbia esetében épp ez a helyzet állt elő.

MN: Hasonló állampolgári tettekre a későbbiekben is ragadtatta magát?

BHL: Igen, természetesen. Például megtettem minden tőlem telhetőt, hogy felhívjam Macron figyelmét a kurdok ügyére, a kötelességünkre irányukban.

MN: És sikerrel járt?

BHL: Az elnök meghívott az Élysée-palotába, hogy vetítsem le a Moszul visszafoglalásáról készített filmemet (La bataille de Mossoul – a szerk.). Talán a képek ereje meggyőzte, hogy a kurdok ügye Franciaország ügye is, valamint az egész demokratikus világé.

MN: Macronnal is hasonlóan közeli a kapcsolata, mint Sarkozyval? Az ő telefonszáma is megvan?

BHL: Egy: ha meg is lenne a száma, ezt akkor sem osztanám meg mással. Kettő: Sarkozy privát telefonszáma nem volt meg a líbiai események idején. Az Élysée-palota hivatalos számát hívtam. Három: Macronnal szemben pusztán az állampolgári jogaimat gyakorlom, amennyiben ha van valami mondanivalóm, azt elmondom. Olykor nyilvánosan, olykor személyesen. Ha megtisztel vele, hogy személyesen is meghallgat, élek e megtiszteltetéssel, és elmondom neki a véleményemet.

MN: Mit tanácsolt neki személyesen legutóbb?

BHL: Hogy privátilag mi hangzott el köztünk, azt nem mondom el önnek. Ezek, hangsúlyozom, privát beszélgetések.

MN: Egy filozófusnak, egy vezető értelmiséginek nem veszélyes ennyire közel

kerülni az országa vezető politikusaikhoz?

BHL: Sosem kerülök túl közel. Ismétlem, én nem teszek mást, csak amit egy állampolgár megtehet. Hadd mondjak egy példát. 1989-ben, amikor a berlini fal leomlott, felkerestem Magyarországot, Lengyelországot, Romániát, Bulgáriát, Romániát és Kelet-Berlint. Az akkori elnök, François Mitterrand kért fel, hivatalos úton jártam tehát. Egy beszámolót kellett készítenem arról, hogy Franciaország mivel járulhat hozzá, hogy ezek a kommunizmus alól frissen felszabadult országok magukévá tegyék a demokratikus értékeket. Elvégeztem a feladatomat, elkészítettem a hivatalos jelentést, ami meg is jelent a nevem alatt egy magazinban. A függetlenségem nem szenvedett csorbát, nem köteleztem el magam ezzel Mitterrand mellett. Több mint tíz év elteltével Jacques Chiracnak is megtettem ugyanezt. Ő Afganisztánba küldött Maszud parancsnok halála után. Az elnök hivatalos küldöttjeként azt kellett felmérnem, mit tehet Franciaország Afganisztán újjáépítése érdekében. Megtettem ezt is, és ezúttal sem kellett feladnom semmit a szabadságomból.

MN: Nemrég a sárgamellényesek párizsi megmozdulásán a tüntetők egy csoportja antiszemita szövegeket ordibálva belekötött Alain Finkielkraut zsidó származású filozófusba. „Húzz el, mocskos cionista” – kiabáltak egyebek mellett. A Finkielkrautot ért inzultus csak egy volt a Franciaországban megszorodott antiszemita incidensek sorában. Macron szerint a 2. világháború óta még sosem volt ilyen mértékű az antiszemitizmus Franciaországban és Európa más országaiban.

BHL: Franciaországban, akár csak Magyarországon, az antiszemitizmus olyan, mint egy undorító alvó óriás, ami olykor felébred és elszabadul. A Soros elleni magyar kampány szemléletes példája ennek. Ahogy Sorost ábrázolják, az szintizta antiszemitizmus. Lehet Sorost szeretni és lehet Sorost nem szeretni, de Magyarországon egészen másról volt szó; Soros ilyenfajta ábrázolása maga az antiszemitizmus. Franciaországban is hasonlóképpen mennek a dolgok. Ha válság van és megmozdulnak a tömegek, egyszersmind megkezdődik a bűnbakok keresése is, és feléled az antiszemitizmus. Ilyenkor nálunk nem Sorossal, hanem még mindig a Rothschild névvel dobálóznak. Franciaországban Rothschildnak hívják a bűnbakot. De van egy másik bűnbak is nálunk, ezt pedig úgy hívják, Izrael.

MN: A legutóbbi incidensek fényében a francia elnök azt is kijelentette, hogy az anticionizmus egyike az antiszemitizmus modern formáinak.

BHL: Ez abszolút így van. De továbbmegyek: ma, ha egy antiszemita valóban sokat akar elérni, akkor az antiszemitizmusának egyetlen igazán hatásos módja, ha az anticionizmus narratíváját használja erre a célra. Én azt mondom, ma az

anticionizmus az antiszemitizmus egyetlen hatásos formája. Voilà!

MN: Tavaly Londonban a Last Exit Before Brexit című darabjával lépett fel. A Brexit körüli egyre abszurdabb politikai játszmák révén a Jeremy Corbyn-féle Munkáspártról is sokat hallani mostanában. Például azt, hogy tőlük sem idegen az anticionizmus ily módon való használata.

BHL: Nem is kérdés, hogy a Corbyn-féle Munkáspárt antiszemita. A fő retorikai eszközük, a fő narratívájuk az anticionizmus. A mai brit baloldal Jeremy Corbyn vezetése alatt az antiszemitizmus undorító csapdájába esett.

MN: Az egyszemélyes Brexit-darab, amit Londonban előadott, egy korábbi előadása, az Hôtel Europe továbbfejlesztett változata. A Looking for Europe, amit Budapesten fog előadni, a Brexit-show továbbfejlesztett változata?

BHL: Olyan ez, mint egy palimpszeszt, amikor egy kézirat eredeti szövegének a helyébe egy új szöveg kerül. A Brexit-darabom az Hôtel Europe-ra épült palimpszeszt volt, a Looking for Europe pedig a Brexit-darab palimpszesztje.

MN: A londoni előadását látva a The Guardian megjegyezte, hogy Franciaországban nemzeti sportnak számít az ön kifigurázása. Gondolom, ebbe a műfajba tartozik az is, hogy olykor megdobálják tortával.

BHL: Ezt egy belga férfi kezdte, az ő fő elfoglaltsága, hogy tortával veszi célba a celebritásokat, annyit, amennyit csak tud.

MN: A honfitársai önnel szemben táplált érzéseiből sok minden megsejthető a Közellenségek című könyvből, amelynek ön és Michel Houellebecq a szerzője. A közös levelezésüket tartalmazó kötetben Houellebecq már az első, önnek címzett levelében erős szavakkal írja le, minek is tartják önt...

BHL: Igen, és hasonlóan erős szavakkal írja le a róla kialakult képet is.

MN: Houellebecq ezt írja felütésként önről: „Magát, a sunyi húzások és a médiabohózatok nagymesterét még a patyolatfehér ingeiért is megvetik.” Ezek után elsorolja az önnel szembeni további vádpontokat, például hogy ön „a hatalmasok bizalmasa, gyermekkorra óta szemérmetlen gazdagságban fürdik”, vagyis egy „kaviár-baloldali”. És erre még rátesz egy lapáttal: „Filozófus, de gondolatai nincsenek, van viszont annál több jó kapcsolata, ezenkívül a filmtörténet legröhejesebb filmjének rendezője.”

BHL: Imádtam minden szavát. Ha nem így lett volna, nem akartam volna, hogy megjelenjen, elvégre a kettőnk munkája ez a könyv.

MN: Houellebecq szavai mintha arra utalnának, hogy van némi ellenérzés, sőt egyenesen utálat önnel szemben Franciaországban.

BHL: Igen, de legalább ennyi szeretetet is tapasztalok. Sajnálom, de így van. Szeretetből éppúgy kijut, mint gyűlöletből.

Névjegy

1948-ban született Algériában, tehetős zsidó család gyermekeként, születése után nem sokkal a család Párizsba költözött. Filozófusként, a nouveaux philosophes csoport hajdani vezéregyéniségeként éppúgy számon tartják, mint politikai aktivistaként, a totalitárius rezsimek elleni harc elkötelezett híveként. A szobatudós szobrát biztos nem róla mintázták; nem csekély befolyását latba vetve a nemzetközi politika színpadán is aktív szerepet vállal, legyen szó akár Boszniáról, Dárfúrról, Líbiáról vagy Szíriáról. Hite szerint a demokratikus nyugati világnak kötelessége a saját határain is túl, akár fegyverrel is fellépni azok ellen az elnyomó rezsimek ellen, amelyek saját polgáraik ellen fordulnak. A jugoszláviai háborúk során – számos nyugati értelmiségi társaságában – a nyugati hatalmak katonai beavatkozását követelte a szerb agresszió és a bosnyákokat sújtó népiirtás megállítására; ekkor lett a „humanitárius intervencionalizmus” egyik vezető figurája. Ugyancsak katonai akciót sürgetett a civilekkel szembeni katonai akciók megfékezésére Líbia és Szíria esetében, Kadhafi és Aszad ellen, az előbbi esetben sikerrel. Monogramja, a BHL Franciaországban közismert brand, amelybe a filozófusi, írói és aktivista tevékenység mellett a – kritikusai szerint túlzásba vitt – megmondó-emberi szerep is beletartozik. Ő a szerzője többek között a Barbarism With a Human Face, a The Testament of God és a Who Killed Daniel Pearl? című könyveknek. Számos dokumentumfilmet (Peshmerga, The Oath of Tobruk, Bosna!) és egy játékfilmet (Day and Night – Alain Delonnal a főszerepben) jegyez rendezőként.

Budapestre hűszállomásos európai színházi turné keretében, egyszemélyes darabjával érkezik: a Looking for Europe április 10-én, a Belvárosi Színházban lesz látható, a mű „felhívás a demokratikus ellenállásra és a remény felélesztésére a 2019 májusában tartott európai parlamenti választásokat megelőző hetekben”.